

Nr 256.

Godkänd av första kammaren den 13 juni 1916.

Godkänd av andra kammaren den 14 juni 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket dels ock i ämnet väckta motioner.

(Bevillningsutskottets betänkande nr 38.)

Till Konungen.

Genom en den 28 april 1916 dagtecknad proposition, nr 227, har Eders Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Riksdagen har funnit sig kunna i huvudsak bifalla vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit. Allenast i fråga om följande punkter av förslaget har riksdagen ansett vissa ändringar erforderliga.

Det har från den nuvarande tobakscentralkommissionens sida framhållits, att kommerskollegium ej förr än den genom förevarande proposition föreslagna förordningen den 1 instundande juli trätt i kraft torde kunna vidtaga de enligt 2 § 2 mom. kollegium ålagda åtgärder för avgivande av förslag till ledamöter i centralkommissionen, i följd varav

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 14 saml. 102 häft. (Nr 256—261.) 1

denna kunde väntas träda i funktion tidigast i slutet av samma månad. De förberedande åtgärder, vilka centralkommissionen skulle hava att vidtaga, såsom utfärdande av kungörelse om vad av de ersättnings-sökande skall iakttagas, fastställande av ansökningsformulär m. m., kunde därför verkställas först omkring den 1 augusti, på grund av vilket förhållande den för de ersättnings-sökande erforderliga beredelse-tiden syntes komma att bliva alltför kort. Då anmälan om ersättning skulle ingivas inom 60 dagar från förordningens ikraftträdande, tilländaginge nämnda beredelse-tid nämligen senast den 30 augusti. Denna olägenhet kunde emellertid undvikas, därest åt de fyra enligt berörda mom. kvarstående ledamöterna av den nuvarande centralkommissionen uppdroges att vidtaga erforderliga förberedande åtgärder.

Riksdagen, som funnit den sålunda framställda erinringen befogad, har antagit en i enlighet härmed förändrad lydelse av 2 § 2 mom. i Eders Kungl. Maj:ts förslag.

I en inom riksdagen väckt motion har erinrats, hurusom vid tiden för tobaksmonopolets ikraftträdande vissa tobakshandlande funnits, vilka vid sidan av minuthandel även bedrivit partihandel med tobaksvaror men vilka sedermera, enär monopolbolaget icke velat medgiva sin högsta minuthandelsrabatt, 24 procent, till handlande, som jämväl idkade tobaksgrosshandel, nödgats nedlägga sistnämnda rörelsegren för att erhålla angivna högre rabatt. Så som Kungl. Maj:ts förslag vore avfattat, skulle dessa vara uteslutna från rätt till ersättning för sin nedlagda grossistverksamhet, något som icke syntes billigt, varför i motionen påkallades rättelse genom tillägg till den föreslagna förordningen.

I sitt uttalande till statsrådsprotokollet i förevarande fråga har föredragande departementschefen väl medgivit, att en tobakshandlande, som av angivna skäl nedlagt sin grosshandel med tobaksvaror, kunde sägas hava så handlat till följd av monopolets införande, men å andra sidan framhållit bland annat, dels att en sådan tobakshandlande torde kunna anses hava genom den erhållna rabatten i viss mån vunnit ersättning för vad han genom grosshandelns nedläggande förlorat, dels ock att hållpunkt saknades för ett bedömande av, i vilken utsträckning de ersättningsberättigades antal skulle komma att ökas, därest man tillmötesginge ifrågavarande grupp genom ett undantag för dess del från kravet på verksamhet i tobaksgrosshandeln vid förordningens ikraftträdande, vadan det icke vore möjligt att beräkna, i vilken mån kostnaderna för tobaksgrosshandelns avlösande kunde komma att höjas genom ett sådant tillmötesgående; och har departementschefen ansett riktigt att icke frågå de sakkunnigas förslag.

Enligt riksdagens mening är det oförnekligt, att de tobakshandlande, vilka av angivna grund nödgats nedlägga sin tobaksgrosshandel, tillskyndats en viss förlust. För denna förlust kan den erhållna minuthandelsrabatten väl knappast sägas utgöra en ersättning, då samma rabatt tillerkänts vid monopolets ikraftträdande verksamma minuthandlande i tobaksvaror utan avseende å huruvida de med sin minuthandel förenat grosshandel i tobaksvaror eller icke. Riksdagen har, i enlighet med vad i nämnda motion framhållits, funnit billigheten kräva, att ifrågasvarande tobakshandlande beträffande sin berörda grosshandel likställas med de i 5 § omnämnda tobaksgrossister. De betänkligheter, vilka kundé hysas mot ett tillmötesgående av det i motionen gjorda yrkandet, så länge hållpunkter saknades för ett bedömande av de ekonomiska konsekvenserna av ett sådant tillmötesgående, torde numera sakna fog. Enligt vad riksdagen erfarit har nämligen genom en av aktiebolaget svenska tobaksmonopolet företagen undersökning möjlighet beretts att bedöma dessa konsekvenser. De kostnader, den ifrågasatta ändringens genomförande skulle betinga, hava med stöd av nämnda undersökning kunnat uppskattas till ett ungefärligt belopp av 150,000 kronor.

Att riksdagen sålunda ansett sig böra medgiva ett utvidgande av de ersättningsberättigades krets får ses i samband därmed, att riksdagen å andra sidan funnit skäl att i någon mån begränsa ersättningarna till vissa grupper av ersättningsberättigade. Riksdagen har nämligen funnit de föreslagna grunderna för ersättningens utmätande åt tobaksgrossister, tillhörande de tvenne högsta ersättningsklasserna, så tillmätta, att någon jämkning nedåt av procentsatserna kan anses befogad. Såsom en lämplig sådan jämkning har riksdagen ansett en nedsättning av ersättningsprocenttalet i 5 § 2 mom. a) från 20 till 18 och i samma mom. b) från 15 till 14. Såvitt verkställda beräkningar utvisa skulle genom denna ändring kostnaderna för förslaget genomförande minskas med ett belopp, som fullt motsvarade de av ovan omhandlade vidgning av de ersättningsberättigades krets betingade kostnader.

I fråga om den i 5 § 4 mom. av Eders Kungl. Maj:ts förslag kommissionerna tillagda rätten att öka eller minska ersättningsbeloppen har i nämnda motion hemställts, att denna rätt antingen måtte helt utgå eller ock begränsas till 10 procent av ersättningsbeloppet.

De sakkunniga, vilkas utredning legat till grund för propositionen, hava till förslaget i denna del fogat en ingående motivering; av departementschefen hava skälen för att kommissionerna bör beredas en vidsträckt möjlighet att vid ersättningsfrågornas avgörande utöva en i

viss mån utjämnande verksamhet ytterligare utvecklats. Genom vad sålunda anförts har riksdagen funnit behovet av att en vidsträckt befogenhet av ifrågavarande art tillägges kommissionerna vara tillfyllest ådagalagt. Med hänsyn till de direktiv, som äro givna såväl genom ifrågavarande moments avfattning som i den till statsrådsprotokollet anförda motiveringen, torde medgivandet av en dylik befogenhet åt kommissionerna icke böra möta betänkligheter. Emellertid har riksdagen icke kunnat undgå att finna att den föreslagna jämningsmarginalen, en fjärdedel av ersättningsbeloppet, bör kunna i någon mån minskas utan att syftet med befogenhetens utövning förfelas; och har riksdagen i sådant avseende ansett en begränsning till en femtedel av ersättningsbeloppet lämplig. Riksdagen har ej heller velat underlåta att i detta sammanhang i likhet med departementschefen betona, att den befogenhet, som i förevarande avseende må varda kommissionerna tillerkänd, bör kunna förväntas komma till användning icke för ett ensidigt ökande av ersättningsbeloppen utan, där anledning därtill gives, jämväl för desammas minskande.

I en annan inom riksdagen väckt motion har yrkats, att tobaksgrossist, vars verksamhetstid är otillräcklig för ersättnings erhållande, må äga tillgodoräkna sig föregående verksamhet såsom inom tobaksgrosshandeln anställd. Sistnämnda förslag har riksdagen ansett förtjänt av beaktande. Fall kunna tydligen tänkas förekomma, i vilka en person efter att hava under avsevärd tid varit anställd inom tobaksgrosshandeln själv blivit tobaksgrossist, men för sent för att enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag äga rätt till ersättning såsom sådan. Billighetsskäl synas riksdagen uppenbart tala för att tillägga sådan person rätt till personlig ersättning efter samma grund som om han till tiden för förordningens ikraftträdande ännu innehaft sin senaste anställning och icke övergått till tobaksgrossistfacket. Riksdagen har emellertid gått ett steg längre än i motionen föreslagits. I denna har allenast yrkats, att tobaksgrossist, varom här är fråga, må erhålla rätt att i ersättningsavseende tillgodoräkna sig föregående anställningstid *hos tobaksgrossist*. Föregående anställningstid *hos tobaksfabrikant* skulle alltså icke få tagas i beräkning. Ett sådant förhållande måste emellertid anses mindre rimligt. En person, vilken efter en längre verksamhet såsom handelsresande hos tobaksfabrikant under de sista 2—3 åren etablerat sig såsom tobaksgrossist, skulle exempelvis då utslutas från ersättningsrätt, medan sådan rätt skulle tillkomma den, vars anställningstid såsom handelsresande före de sista årens grossistverksamhet förlupit hos en grossist. Då verksamheten såsom handelsresande

i ena som i andra fallet varit alldeles likartad, skulle ett sådant resultat innebära en uppenbar orättvisa. Riksdagen har därför ansett, att föregående anställningstid såväl inom tobaksgrosshandeln som inom tobaksfabrikationen bör kunna få i förevarande avseende tagas i beräkning. För att erhålla en tillfredsställande grundval för bestämmandet av ersättningsbeloppet, torde man böra såsom villkor för ersättningsrättens inträde uppställa krav på att den tid, varunder personen i fråga varit hos annan anställd, omfattat minst två år. Den av riksdagen antagna bestämmelsen härutinnan har avfattats så, att möjlighet till erhållande av ersättning enligt den nu föreslagna förordningen skall vara utesluten för den, som erhållit eller är berättigad till ersättning enligt andra bestämmelser.

De ändringar, som ovan angivits, synas, genomförda, icke föranleda ändring i de av Eders Kungl. Maj:t beräknade kostnaderna för tobaksgrosshandelns avlösande.

För att staten, vid bifall till förevarande proposition, skall få sina av densamma orsakade utlägg av monopolbolaget ersatta i samma ordning, som enligt det med bolaget avslutade kontraktet rörande monopolets utövning gäller beträffande övrig av staten i samband med monopolets införande till enskilda utbetalda gottgörelse, erfordras, såsom av departementschefen framhållits, särskilt medgivande från aktiebolaget svenska tobaksmonopolets sida. Enligt vad under ärendets behandling inom riksdagen inhämtats, har bolaget å stämman den 2 innevarande juni, på förslag av styrelsen, förklarat sig, i händelse Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag komme att genomföras i ungefärligen det skick, som här ovan angivits, samt under förutsättning att bolaget lämnades fullt fria händer i avseende å varuförmedlingen mellan bolaget och minuthandeln, godkänna sådant tillägg till det mellan staten och bolaget gällande kontraktet, att bolaget förbunde sig att ersätta de av förslagens genomförande betingade kostnaderna i den ordning, 2 § av nyssnämnda kontrakt föreskrive.

Den förutsättning, monopolbolaget sålunda uppställt för sin medverkan vid förslagens finansiering, överensstämmer, såsom av merberörda utdrag av statsrådsprotokollet framgår, med de grunder, på vilka förslaget uppbyggts.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t tillkännagiva, att riksdagen antagit Eders Kungl. Maj:ts ovan omförmälda förslag till förordning om ersättning till tobaksgrossister och hos dem anställda personer med anledning av införandet av stats-

monopol å tobakstillverkningen i riket, dock att 2, 5 och 6 §§ i nedan angivna delar skola erhålla följande ändrade lydelse^{*)}:

2 §.

1 mom. — — — — —

2 mom. Centralkommissionen utgöres av *ordföranden och de tre av Kungl. Maj:t omedelbart utsedda ledamöterna samt de för dessa ledamöter utsedda suppleanter* i den centralkommission, varom förmäles i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, *ävensom av tre ledamöter jämte suppleanter för dem, utsedda sålunda, att kommerskollegium, efter hörande av för kollegium kända föreningar av tobaksgrossister och inom grosshandeln med tobaksvaror anställda inom riket, avgiver förslag å tolv personer, ägnade att företräda tobaksgrossisternas och de inom grosshandeln med tobaksvaror anställdas intressen, varefter Kungl. Maj:t bland de sålunda föreslagna utser tre ledamöter och tre suppleanter.*

Intilldess sistnämnda tre ledamöter blivit utsedda, skola de förberedande åtgärder, som kunna finnas erforderliga, ombesörjas av ordföranden och de tre övriga ledamöterna.

Lokalkommission — — — — —
jäv mot skiljeman.
— — — — —

5 §.

1 mom. Ersättning skall — — — — —
samma tid;

dock att, där någon utövat verksamhet såsom tobaksgrossist från och med år 1912 men på grund av överenskommelse med aktiebolaget svenska tobaksmonopolet nedlagt sagda verksamhet i ändamål att tillförsäkra sig vissa förmåner i av honom jämväl bedriven minuthandel med tobaksvaror, vad under a) är stadgat icke skall utgöra hinder för honom att erhålla ersättning.

2 mom. Till grund för beräkning av ersättningen till tobaksgrossist för förlorad eller minskad handel med svenska tobaksvaror, som av annan tillverkats, och utländska tobaksvaror, som av annan importerats,

^{*)} De delar av förordningen, i vilka riksdagen gjort ändring, äro utmärkta med *kursiverad stil*. Med *spärrad kursiv* betecknas de delar, som redan i Kungl. Maj:ts förslag varit kursiverade.

lägges hans årliga medelomsättning i gross av sådana varor under åren 1912—1914, beräknad efter försäljningspris (*medelårsomsättningen*); skolandet ersättnings utgå

a) till tobaksgrossist, vilkens försäljning av sådana tobaksvaror uppgått till minst 75 procent av värdet av hela hans varuförsäljning, med ett belopp motsvarande 18 procent av medelårsomsättningen;

b) till tobaksgrossist, vilkens försäljning av sådana tobaksvaror uppgått till minst 50 men icke till 75 procent av värdet av hela hans varuförsäljning, med ett belopp motsvarande 14 procent av medelårsomsättningen; samt

c) till tobaksgrossist, vilkens försäljning av sådana tobaksvaror understiger 50 procent av värdet av hela hans varuförsäljning, med ett belopp motsvarande 10 procent av medelårsomsättningen.

3 mom. — — — — —

4 mom. I fråga om tobaksgrossist, som i 2 mom. avses, må kommissionerna kunna öka eller minska det enligt sagda moment beräknade ersättningsbeloppet med högst en *femtedel*, allteftersom med hänsyn till den handelsvinst, hans försäljning av tobaksvaror prövas hava givit, tobaksgrossistens ålder, verksamhetstid i yrket och utsikter till framtida försörjning eller andra sig företeende omständigheter hans av tobaksmonopolets införande föranledda förlust kan antagas komma att för honom bliva särskilt kännbar eller av jämförelsevis ringa betydelse.

Sådan minskning av ersättningsbelopp, som nyss sagts, må, där tobaksgrossist icke själv utövat ledningen av sin rörelse och sådan ledning utövats av anställd (affärsledare), med hänsyn till den särskilda kostnad, varmed rörelsen härigenom belastats, kunna äga rum med högst hälften av det enligt 2 mom. beräknade ersättningsbeloppet.

5 mom. *Har tobaksgrossist, vilken vid tiden för denna förordnings ikraftträdande utövar sin verksamhet, men vilken icke utövat densamma under så lång tid, som i 1 mom. a) sägs, under sin nämnda verksamhetstid inom riket för egen räkning (icke såsom kommissionär eller agent) idkat försäljning i gross av tobaksvaror, som i 5 § 1 mom. d) sägs, till värde av tillhoppa minst 25 procent av värdet av hela hans varuförsäljning under samma tid, må han, där han före sin verksamhet såsom tobaksgrossist under minst två år innehaft anställning, som avses i 6 § 1 mom. av förevarande förordning eller 9 § 1 mom. av förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, kunna erhålla personlig ersättning efter vad i 6 § av förevarande förordning är stadgat; dock att sådan ersättning icke skall tillkomma den, som erhållit ersättning enligt 9 § av*

förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket eller är berättigad till ersättning enligt förordningen om utvidgad rätt till ersättning i vissa fall med anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

6 §.

1 mom. Personlig ersättning skall tillkomma

1) affärsledare, vilken

a) vid utgången av maj månad 1915 var stadigvarande anställd hos tobaksgrossist, som i 5 § 2 mom. a) eller b) avses, samt därefter före utgången av den i 3 § 1 mom. stadgade ansökningstid antingen på grund av indragning av den utav honom innehavda befattningen hos tobaksgrossisten förlorat anställning hos denne eller på grund av förestående indragning av befattningen uppsagts att lämna anställning hos tobaksgrossisten senast med utgången av år 1917; eller

b) vid utgången av maj månad 1915 var stadigvarande anställd hos annan än i 5 § 2 mom. a) eller b) avsedd tobaksgrossist, vilken under år 1914 inom riket för egen räkning idkat försäljning i gross av tobaksvaror, som av annan tillverkats, till värde av tillhoppa minst 50 procent av värdet av hela hans varuförsäljning under samma tid, därest affärsledaren efter år 1914 men före utgången av den i 3 § 1 mom. stadgade ansökningstid antingen på grund av tobaksgrossistens nedläggande av grosshandeln med tobaksvaror förlorat anställning hos honom eller på grund av förestående nedläggande av sagda handel uppsagts att lämna anställning hos tobaksgrossisten senast med utgången av år 1917;

2) handelsresande, platsförsäljare eller annan person, vilken

a) vid utgången av maj månad 1915 var i och för hans handel i gross med tobaksvaror stadigvarande anställd hos tobaksgrossist, som i 5 § 2 mom. avses, och därefter före utgången av den i 3 § 1 mom. stadgade ansökningstid antingen på grund av indragning av den utav honom innehavda befattningen hos tobaksgrossisten förlorat anställning hos denne eller på grund av förestående indragning av befattningen uppsagts att lämna anställning hos tobaksgrossisten senast med utgången av år 1916; eller

b) vid utgången av maj månad 1915 var i och för hans handel i gross med tobaksvaror stadigvarande anställd hos annan än i 5 § 2 mom. avsedd tobaksgrossist, vilken under år 1914 inom riket för egen räkning idkat försäljning i gross av tobaksvaror, som av annan

tillverkats, till värde av tillhoppa minst 25 procent av värdet av hela hans varuförsäljning under samma tid, därest den anställde efter maj månad 1915 men före utgången av den i 3 § 1 mom. stadgade ansökningstid antingen på grund av tobaksgrossistens nedläggande av grosshandeln med tobaksvaror förlorat anställning hos honom eller på grund av förestående nedläggande av sagda handel uppsagts att lämna anställning hos tobaksgrossisten senast med utgången av år 1916; samt

3) tobaksgrossist som i 5 § 5 mom. avses.

2 mom. — — — — —

3 mom. Ersättningen utgår, på sätt här nedan sägs, med vissa gånger medeltalet av den vederbörligen styrkta årsinkomst (*medelårsinkomst*), vilken för åren 1914 och 1915 eller, i fråga om person som under tiden 1 juni—31 december 1915 förlorat anställning inom grosshandeln med tobaksvaror, för åren 1913 och 1914 verkligen *åt-njutits*; *skolande dock i fråga om tobaksgrossist, som i 5 § 5 mom. avses, medelårsinkomsten utgöra medeltalet av den vederbörligen styrkta årsinkomst tobaksgrossisten åtnjutit för de två år, under vilka han senast innehaft sådan anställning, varom i 1 mom. sägs. Vid beräkandet av medelårsinkomsten tages ej hänsyn till sådan förbättring av avlöningsvillkoren, vilken inträtt efter år 1913, för så vitt ej giltiga skäl för dylik förbättring prövas hava förelegat.*

4 mom. Till de i 1 mom. omförmälda affärsledare, *handelsresande, platsförsäljare och tobaksgrossister* utgår ersättning med belopp motsvarande *en halv* medelårsinkomst för den verksamhetstid, som omfattar tiden från och med år 1912. För varje tidigare helt verksamhetsår ökas ersättningen med *en femtedels* medelårsinkomst, dock endast i den mån varje sådant verksamhetsår motsvaras av två ersättningstagarens levnadsår utöver fyllda 21 år. Ersättningen må icke i något fall utgå med högre belopp än *fyra* gånger medelårsinkomsten.

— — — — —

Stockholm den 14 juni 1916.

Med undersåtlig vördnad.